

Framsidan

Aktuellt magasin om biblioteksfrågor från Kultur i Väst | Nr 4 | 2012

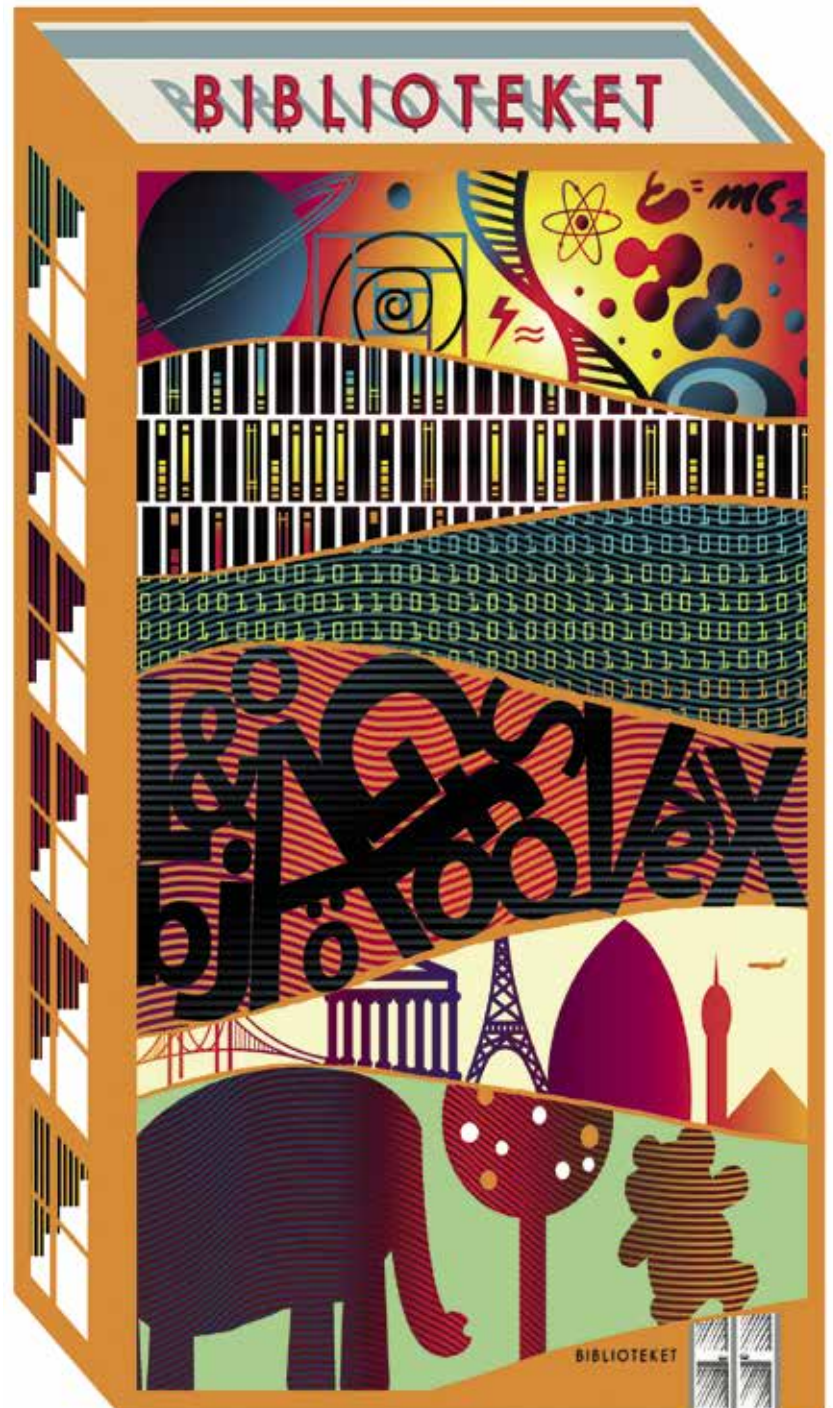
Hus och rum

En ikon i förfall

Kulturhus i Grästorp

Utmanade skolbibliotek

**Från skeppsvarv
till kulturvarv**

Ledare

Ingen ska behöva ringa på dörren

Bibliotek är lika med demokrati. Allt i biblioteket ska ta sin utgångspunkt i ett demokratiskt synsätt. Innehållet, verksamheten, arbetsformen allt ska präglas av öppenhet, tillgänglighet och fria val. Detta är ju själva biblioteksuppdraget. För att lyckas med det uppdraget så krävs det fortlöpande uppmärksamhet på en rad faktorer, inte minst det fysiska rummets utformning, dess öppenhet och tillgänglighet. Byggnaden eller lokalen ska självklart ha hög fysisk tillgänglighet, lätt avhjälpta hinder ska enligt lag vara borttagna, naturligtvis. Men tillgänglighet och öppenhet har också en annan sida. Biblioteket måste vara inbjudande, kännas tillmötesgående, öppet på ett sätt så att alla känner sig välkomna.

Biblioteksbyggnader har genom tiderna byggts som pampiga byggnader. Inte sällan för att tillgodose beslutsfattares och arkitekters behov av att göra avtryck i sin samtid. Många sådan fantastiska och vackra biblioteksbyggnader, både nya och gamla, finns runtom i Sverige och utomlands. Byggnader är ofta uttryck för sitt innehåll. Tydliga exempel på detta är polis- och tingshus vars utformning i tegel och betong alltid har varit uttryck för makt. Göteborgs helt nya rättscentrum är trots mängden glas i fasaden ett kolossalt maktkomplex som får varje fortkörare på gatan utanför att trampa på bromsen. Bibliotek fungerar på samma sätt, det gamla biblioteket i tegel uttrycker kunskapens tyngd och talar om för besökaren att här gäller en seriös avsikt som inträdesbiljett. Det nya biblioteket i glas och stål där fliten från alla läsplatser lyser ut i novembermörkret. Hur många har inte trampat på bromsen inför detta och känt att biblioteket är nog inget för mig.

Behoven styr hur vi bygger biblioteken, ibland blir det större, ibland mindre. Malmö stadsbibliotek är ett stort och spännande exempel med dubbla byggnader och dubbla utmaningar vad gäller öppenhet och känsla av att som besökare känna sig inbjuden. Två imponerande byggnadskroppar som var och en tydligt speglar sin samtid i teglet och glaset. Den gamla delen "Slottet" är en tidigare museibygnad från 1900-talets början som blev bibliotek 1946. Den nya delen "Ljusets kalender" från 1997 är en byggnad till stora delar i glas som kan inge en känsla av katedral. Tillsammans ger de ett monumentalt intryck som säkert kan skapa en känsla av osäkerhet och tveksamhet om att hos många besökare när de ska ta klivet över tröskeln. Jag gissar att man funderat över den utmaningen vid åtskilliga tillfällen genom åren.

I Göteborg håller huvudbiblioteket stängt ett par år för om- och tillbyggnad. Under tiden upprätthålls en del av servicen genom ett par nytillkomna och tillfälliga bibliotek. Ett av dessa bibliotek ligger i en tidigare pälsbutik. Läget är utmärkt, ett stenkast från centralstationen och Nordstans köpcentrum. Det är ett helt opretentiöst bibliotek i en liten lokal med mycket begränsat utbud i förhållande till det stängda huvudbiblioteket. Ändå är biblioteket mer eller mindre fullsatt hela tiden. Kanske inte så konstigt, det är ju rätt litet, men kan det också ha betydelse att det är just så opretentiöst som det är. Ett enkelt hängställe som alla vågar slinka in på. Långt från den kulturella tyngden som bäddar in huvudbiblioteket på Götaplatsen. Självklart ser vi fram emot ett om- och tillbyggt huvudbibliotek i Göteborg, men hur ska man ta med den inbjudande och opretentiösa enkelheten dit när det väl är dags att slå upp portarna igen.?

I Grästorp, en liten kommun i Västra Götaland, invigde man efter år av diskussioner ett nytt kulturhus med bibliotek hösten 2012. Bygget innebar en mindre stadsförnyelse i Grästorp, torgmiljön där kulturhuset ligger fick en helt annan och mycket mer lockande karaktär. På andra sidan huset ligger stationen och en passage genom byggnaden förbinder torget med stationen. På väg till tåget kan man låna en bok och ta en fika i kaféet. Den nya byggnaden i Grästorp ger förutsättningar att skapa ett tillgängligt kulturhus öppet för alla, en demokratisk mötesplats i kommunen. Satsar man dessutom på generösa öppettider så är uppdraget fullgjort och man blir ett spännande exempel för andra att ta efter.

Bengt Källgren

Länsbibliotekarie, Kultur i Väst

TRIEBLAND

LIBRARY

union

Framsidan

Tidningen Framsidan ges ut av Kultur i Väst som är en förvaltning inom Västra Götalandsregionen. Framsidan ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor.

Ansvarig utgivare:
Fredrik Svedemyr

Redaktörer:
Helén Andersson
Fredrik Svedemyr

Redaktionsgrupp:
Helén Andersson
Fredrik Svedemyr
Mania Teimouri
Kerstin Wockatz

Layout och bildhantering:
Kerstin Strömberg
Fredrik Svedemyr

Kontakt:
Framsidan
Kultur i Väst
405 44 Göteborg
Tel: 031-333 51 00
redaktionen@framsidan.net

Webbplats:
www.framsidan.net

Prenumeration och adressändring:
www.framsidan.net
prenumeration@framsidan.net

Omslagsillustration:
Kurt Lightner

Tryck:
Cela Grafiska
ISSN-nummer
1651-1271

Vid efterfrågan går det att få Framsidan inläst
Hör av dig till CTI,
Tel: 0500-49 56 45
karin.stromberg@kulturivast.se

Innehåll

Ledare	2
Ingen ska behöva ringa på dörren	
Ett hus med många möjligheter	5
Grästorps nya kulturhus – ett nav i lokalsamhället	
Stans snyggaste skylffönster	7
Placeringen av nya biblioteket i Lidköping är ett resultat av en folkomröstning	
Stadsbiblioteket kliver fram	9
Ombyggnaden av Göteborgs stadsbibliotek	
Mellan ikon och funktion	11
Arkitekturprofessor Claes Caldenby om bibliotek och arkitektur	
En ikon i förfall	13
Om Stockholms stadsbibliotek	
Ett skönt häng	15
Balagan – Malmö stadsbiblioteks rum för tweens	
Från skeppsvarv till kulturvarv	18
Om förändringen av hamnen i danska Helsingør	
De laborerar för framtidens bibliotek	20
Om planerna på nytt centrumbibliotek i Helsingfors	
The Idea Story	24
En biblioteksform som vitaliserar delar av London	
Debatt	26
Håkan Grissler – Priset på allt och värdet av inget	
Tre frågor	27
Björn Siesjö – Göteborgs stadsarkitekt	
Profilen	28
Anette Eliasson – I Mölndal har hon hittat rätt	

Ett hus med många möjligheter

I samband med att det gamla biblioteket i Grästorps inte längre höll måttet bestämde sig kommunen för att riva och bygga nytt. I höstas invigdes det nya kulturhuset. Det har blivit en ny mötesplats som skapar fler möjligheter till både bildning och upplevelser.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

– Det är jättebra. Man kan fika och läsa tidningar och jag tror nog folk utnyttjar huset mer jämfört med hur det var innan, säger Ann Kjellgren, en av besökarna som sitter vid ett bord i den luftiga entrén där caféet ligger.

Det nya kulturhuset i Grästorps invigdes i september och har sedan man slagit upp portarna blivit en knutpunkt för olika aktiviteter.

– Det tidigare biblioteket låg i det gamla kommunhuset. Det var en sjuk och otillgänglig byggnad och politikerna bestämde sig för att riva och bygga nytt. Nu har vi helt andra lokaler. Ambitionen var att samla många verksamheter i ett hus och skapa en naturlig träffpunkt, säger skol-, fritids- och kulturchef Pernilla Bjerkesjö.

Ger nya möjligheter

Som många andra kulturhus vill man i Grästorps skapa en flexibilitet och på något plan maximera nyttan för de olika ytorna. På nedre plan huserar förutom caféet i entrén biblioteket och en sal, som fungerar både som utställningssal och ett rum för olika sceniska framträdanden. Idag står borden i en fyrkant i mitten och salen har varit ett mötesum. I ena hörnan finns också en dörr som skapar en länk ut till torget.

– Utrymmet utanför kan användas som en utomhusscen och då kan man använda rummet som backstage, berättar Pernilla Bjerkesjö vidare.

Ett lyft Det nya kulturhuset i Grästorps invigdes tidigare i år. Ett bygge som balanserar kommunens tidigare satsningar på idrotten. Kulturen behövde ett lyft och nu har man skapat en plats för såväl möten, upplevelser som bildning.

Fokus i Grästorps har kanske inte varit att skapa ett ikonbygge, snarare handlar det om att både skapa förutsättningar för olika typer av möten som att vara en plats för bildning och bidra till lokal utveckling.

– Vi har helt andra möjligheter med den teknik som finns i huset. Man kan ta med sig sin bärbara dator och koppla upp sig. Cafécet öppnar klockan 06.30. Egenföretagare kan komma hit och jobba, säger Pernilla Bjerkesjö.

En trappa upp finns ett lärcentra med undervisningssal och grupprum. Det finns även ett litet fikarum, där studenter eller andra besökare kan värma medhavd mat eller koka en kopp te.

En del av en helhet

Biblioteket är idag en del av en större helhet. De anställda är kulturhusanställda, även om de har kvar sina uppgifter och sin yrkesroll.

– Vi är anställda på biblioteket, men får hjälpa till med annat också, säger Anette Andersson på biblioteket som tillsammans med kollegan Carina Andersson ser att kulturhuslösningen ger ett mervärde för biblioteket.

– Det är en helt annan tillgång. Vi träffar många nu som bara slinker in. Alla går inte hit för att komma till oss, men de kanske passar på att låna en film eller något. Tidigare gick man till biblioteket mer för att man hade ett speciellt ärende, säger Carina Andersson.

Inte sällan är det långa perspektiv på olika typer av byggen. Även resan fram till det färdiga kulturhuset på torget i Grästorps har pågått under flera år. Det fanns olika idéer under resans gång och det var från början inte självklart att det skulle bli ett nytt kulturhus i dagens tappning.

– Det fanns lite olika idéer. Bland annat talade man om att lägga biblioteket på skolan. Men för kanske tre år sedan utkristalliserades tanken om ett kulturhus. Det fanns en idé om att skapa en öppen arena. Vi ville skapa en samlingsplats för kulturen i Grästorps, säger kommunalrådet Kent Larsson (M).

Gör landsbygden levande

Förutom att skapa ett tillgängligare bibliotek, ett lärcentra och en mötesplats, fanns det

också ett motiv att lyfta kulturen som helhet i kommunen.

– Vi jobbar hela tiden med att göra kommunen attraktiv. Vi har gjort många satsningar på idrotten och det är bra. Men vi kände att vi behövde komplettera med en satsning på kultursidan och nu har vi en mer komplett kommun, säger Kent Larsson som också ser ett slags symboliskt värde för landsbygdsutvecklingen i den här typen av satsningar.

– Det är lätt att det drar iväg rent ekonomiskt. Vi vände på det hela och frågade oss vad vi kunde få för pengarna. När vi såg vad som var möjligt körde vi på det. Det är viktigt att man vågar satsa även i små kommuner. Vi lever i en tid av urbanisering och vill vi ha en levande landsbygd måste vi göra det bra för dem som väljer att bo kvar, säger Kent Larsson. ■

Stans snyggaste skyltfönster

Mitt på gågatan i centrala Lidköping är det snart dags för invigning av stadens nya stadsbibliotek. Ett bibliotek med helt nytt utseende och delvis helt nytt innehåll. Ett bibliotek vars placering är resultatet av en folkomröstning.

Text och bild: Helén Andersson

Gamla Försäkringskassans lokaler på Stenportsgatan är fullständigt förändrade och ett bibliotek växer sakta fram. Ett modernt bibliotek i två plan med öppna ytor, 60 meter glasfasad mot gågatan, café, aula och integrerad verksamhet med Konsthall och Folk rörelsearkiv.

– Vi får ett A-läge med stans snyggaste skyltfönster mot en gata de allra flesta går på, konstaterar bibliotekschef Tobias Bengtsson nöjt.

Bibliotek som tar plats

Det är den första lite kyliga höstdagen i oktober och det är ganska öde på gågatan, men de som passerar kikar nyfiket mot bygget innanför glasfasaden. Och det är precis så Tobias Bengtsson vill att det ska vara. För glasfasaden mot gatan har varit ett absolut krav hela tiden.

– Bibliotekets verksamhet ska synas från gatan när man går förbi så man blir nyfiken på vad som händer där inne, säger han medan vi försiktigt rör oss runt inne på byggarbetsplatsen.

– Här, visar han, längs hela glasfasaden, kommer tidningsrummet att vara med en bardisk längs fönstret med väldigt bra exponering. Alla tidsskrifter blir skyltade utåt och det kommer att visa upp beståndet på ett helt nytt sätt. Rakt fram innanför entrén kommer en receptionsdisk att knyta ihop bibliotekets

Nöjd Bibliotekschef Tobias Bengtsson ser fram mot invigningen i januari.

– Det tar kraft, men det ger oerhört mycket tillbaka att bygga ett nytt bibliotek. Men jag ser inte heller att vi har byggt ett bibliotek som ska stå färdigt för all framtid. Vi kommer att behöva förändra och utveckla kontinuerligt.

olika delar med barn- och ungdomsavdelning till vänster och fack- och skönlitteratur till höger. Receptionsdisken är nödvändig med tanke på husets övriga verksamheter och den kommer, lovar Tobias, liksom övrig inredning, att sticka ut.

– Jag hoppas att besökarna ska studsa till lite när de kliver in. Vi har jobbat ganska mycket med färg och form och vågar sticka ut hakan, säger han och berättar om en rapskul matta med gröna inslag och en väl inredning, att sticka ut.

Kryphål Mellan barn- och ungdomsavdelning byggs ett rum med kryphål från båda håll. Rummet kommer att ha stjärnhimmel och plats för mys.

synlig och stor barn- och ungdomsavdelning inredd efter inspiration från danska bibliotek med bland annat ett eget kryphål för mellanåldern.

– Vi vill inte ge ett lugnt och behärskat intryck, säger Tobias som inte är i orolig över att besökarna inte ska finna sig väl tillrätta. Vi kommer att få ett bibliotek som tar plats, men vi kommer också att ha mer dämpade delar med bland annat studieplatser och rum med lokalhistoria och släktforskning på andra våningen, lovar han.

Inget nytt under solen

Lidköpings nya stadsbibliotek ligger bara ett stenkast från det gamla som för länge sedan vuxit ur sin kostym. Att det dessutom ligger

ganska gömt, längst in i en galleria, har varit några av anledningarna till satsningarna på ett nytt bibliotek.

– Vi har ganska gott om besökare och bra utlån, men vi har ju en mycket större potential än så, menar Tobias och konstaterar att de helt enkelt var ute efter ytor att göra verksamhet i.

Det nya biblioteket kommer inte bara att ha en ny kostym, också innehållet hoppas Tobias så småningom kommer att utvecklas och förändras.

– Vi startar med samma verksamhet som förut och vi utgår från de behov vi har idag. Men vi har pratat mycket om bibliotekets roll som mötesplats för bildning, demokrati och kulturupplevelser, och här vill vi utveckla och se effekter. Vi pratar mycket om hur vi på biblioteket ska använda vår kompetens för att skapa en kreativ och kollaborativ miljö. Och i planeringen av huset har vi till exempel jobbat mycket med att få till miljöer som uppmuntrar till möten och har idéer om verksamhet att placera i de här miljöerna. Men inget är ju nytt under solen och vi vill ta ett steg till och har ställt oss frågan varför folk ska komma till oss och träffas. Om det är en mötesplats i största allmänhet vi vill ha, finns den redan på torget här i Lidköping. Så det finns både ett socialt, ett kulturellt och ett kunskapsbaserat perspektiv vi vill utveckla och hitta arbetsformer för så att Lidköpings invånare ska känna att de bor i en lite bättre stad.

Folkomröstning

Tankarna på ett nytt bibliotek har funnits länge i Lidköping. Redan för tio år sedan

fanns idéer om ett kulturcentrum inkluderat biblioteket. När politikerna på våren 2008 enhälligt bestämde att stadsbiblioteket skulle flytta till den gamla industrilokalen Sockerbruket på andra sidan Lidan, vaknade en stark opinion bland Lidköpings invånare och biblioteksfrågan blev ett återkommande ämne på debattsidorna. Genomgående argument för att man ville ha kvar biblioteket i centrum var bland annat av rädsla att underminera köpkraften i centrum.

Efter massiva protester fick politikerna ge sig och beslutade så småningom om en folkomröstning i samband med valet 2010. Folkomröstningen gav ett övertygande nej till att flytta stadsbiblioteket till Sockerbruket och jakten på nya, mer centralt belägna lokaler, kunde börja.

– Jag började min anställning precis då så det var ett litet märkligt sätt att komma in i processen, berättar Tobias. Men det var kanske tur att vi fick veta att det var så många som inte tyckte det var en bra idé att flytta biblioteket till Sockerbruket. Det hade ju inte varit så kul om alla tyckte att det låg på fel ställe, skrattar han och medger att han är imponerad av Lidköpingsbornas engagemang.

– I hur många kommuner har man den vakenheten runt biblioteket, undrar han och berättar att det fortsatta arbetet mot stadsbiblioteket på Stenportsgatan har flutit enkelt.

– Det har varit en givande dialog med både fastighetsägare och arkitekter och alla är väldigt måna om att stadsbiblioteket ska bli en stolthet för Lidköping. ■

Kultur berikar livet

Kultur i Väst
kulturivast.se

Stadsbiblioteket kliver fram

Götaplatsen i Göteborg får snart en ny prägel. Den enhetliga inramningen av tegelbyggnader står inför en brytning när stadsbibliotekets nya fasad tar ett kliv ut. Visionen om biblioteket i samtiden får en fysisk gestaltning. En plats för långsamhet såväl som snabbhet. En plats i tiden.

Text: Fredrik Svedemyr

Det nya stadsbiblioteket i Göteborg kommer, inte helt olikt andra om- och nybyggnader av senare mått, ha en glasad fasad ut mot Götaplatsen.

– Bibliotek är en levande verksamhet som förändras hela tiden. Det är också en mötesplats där människor träffas. Du kan lyssna på musik, du går kanske dit med barnen. När du kommer till biblioteket ska du känna att det händer saker. Huset är öppet utåt och man ska kunna se folk som fikar, läser eller upplever något som är på gång i rummet. Huset ska vara läsbart från utsidan, säger Peter Erséus, arkitekt och VD på Erséus Arkitekter som har ritat det vinnande förslaget för ombyggnaden av Göteborgs stadsbibliotek.

Men alla är inte helt överens om estetiken kring mötet mellan bibliotekets innehåll och den yttre fasaden. Det har riktats en del kritik mot att förslaget bryter inramningen av tegelbyggnader kring Götaplatsen. Peter Erséus har full respekt för de invändningar som har artikulats.

– Men samtidigt måste man bejaka att biblioteket som verksamhet behöver följa med sin tid. Den befintliga byggnaden är präglad av sin plats i staden och det kommer den nygamla också att vara i allra högsta grad. Det blir mer glas och en öppnare attityd men fortfarande en tegelbyggnad som är anpassad till sina grannar runt Götaplatsen. Lorensbergsteatern, som tidigare legat lite i

Visionärt Göteborgs nya stadsbibliotek vid Götaplatsen kommer ta ett kliv ut i stadsrummet. Biblioteket får en ny glasfasad. Tanken är att den nya fasaden ska synliggöra vad som händer innanför väggarna. I visionen om det nya stadsbiblioteket talar man om att vara i samtiden. Det innebär bland annat ett flexibelt förhållningssätt till medievänor såväl som att kunna möta olika behov. BILD: © Erséus Arkitekter.

skymundan, kommer att bli mer upptagen i gemenskapen genom att biblioteket får en ny godsida mot teatern och parken i norr, säger han.

Spegla samtiden

I visionen för det kommande stadsbiblio-

teket i Göteborg talar man om att vara ett bibliotek i samtiden.

– Vi vill stå i samtiden. När användarna ändrar sina medievänor kan vi bara gissa hur framtidens bibliotek kommer vara. Det är svårt att spegla användaren. Ser vi bara till användandet av läsplattor och smartphones,

300 kvadrat Under ombyggnaden har man spridit ut biblioteksverksamheten i ett antal nischbibliotek där närbiblioteket 300 kvadrat visat sig vara en lyckad satsning. Christina Persson är inte främmande för att behålla 300 kvadrat. – Ytterst är det en politisk fråga som handlar om resurser, säger hon. FOTO: Fredrik Swedemyr.

så fanns dessa inte för tio, femton år sedan. När vi öppnar våren 2014 kan vi vara samtidens bibliotek genom att hela tiden omvärldsbevaka och vara flexibla. Det kanske inte låter så pragmatiskt. Men det är det vi tror på, säger Christina Persson, bibliotekschef på Göteborgs stadsbibliotek.

I visionen om det nya stadsbibliotek i Göteborg talar man om att besökaren ska kunna uppleva något som händer på biblioteket ena dagen, för att kanske studera en annan och fika den tredje. Man talar om att det ska finnas något som fyller olika behov. Så långt är det kanske inte mycket nytt mellan väggarna. Det har funnit inslag av variation tidigare och det är väl snarare en ny inramning som sätter upplevelsen i en ny kontext. Det ska i det nya rummet finnas en balans mellan kontrastpar som lugn och aktivitet, igenkänning och överraskning, såväl som snabbhet och långsamhet.

Det digitala samspelet

Det snabba biblioteket möter samtiden i sin

syn på människan som en varelse i behov av ett friktionsfritt flöde genom tillvaron. Och där graden av självbetjäning är hög. Redan i entrén ska man kunna få en snabb överblick av vad som sker i huset, lämna en bok eller scanna av delar av beståndet som finns tillgängligt redan på ljusgårdens bottenplan. Här möts också det fysiska och digitala rummet. Den fysiska självbetjäningen i kombination med digitala tjänster gör nya Göteborgs stadsbibliotek till ett 24-timmarsbibliotek. Den digitala satsningen lanserades långt tidigare och genomgår i det nya biblioteks-konceptet inte direkt någon ombyggnad. Däremot finns det en ambition att skapa ett tydligare digitalt avtryck i det fysiska rummet.

– Vi har våra tre webbplatser med mycket information, tjänster och innehåll. Vi försöker fylla på detta och många i personalen är engagerade på Facebook, vår blogg och Twitter. Vi hoppas kunna göra det mer synligt i det fysiska rummet, säger Christina Persson.

Samtidigt vill man också satsa på generösa öppettider i det fysiska biblioteket. Bland annat har man, som även Malmö stadsbibliotek lanserade i samband med deras vision *The Darling Library in the World*, en idé om att hålla caféet och tidningsrummet öppet under tidiga morgnar. Men också andra delar av biblioteket ska kunna hållas öppet under sena kvällar i samband med något arrangemang eller liknande.

Ett bibliotek med kultur

Kulturhustanken har fått näring den senaste tiden. Inte minst i nybyggen som Grästorps och det kommande kulturhuset i Umeå. I Göteborg skapar man ett bibliotek som rör sig i upplevelsens landskap med allt ifrån en musikföreställning till en lästund. Steget att definiera det som ett kulturhus ligger nära till hands. Men Christina Persson vill inte prata om det nya stadsbiblioteket som ett kulturhus. Hon vänder hellre på perspektivet.

– Biblioteket är inte ett kulturhus. Det är snarare ett bibliotek med mycket kultur. Det finns en fördel jämfört med kulturhus. Istäl-

let för att ha ett antal avgränsade rum där det händer olika saker, kommer det hända saker på olika ställen mellan hyllorna på biblioteket. På det sättet blir också våra medier mer närvarande, säger hon.

Stort fokus i visionen kring det nya biblioteket ligger i att göra det till användarnas bibliotek. Detta tar sig bland annat uttryck i att man lägger hög vikt vid användarnas önskemål om både inköp och programinnehåll. Redan nu har man infört så kallat flytande bestånd, vilket enkelt uttryckt handlar om att användarna kan lämna böcker de lånat på vilket bibliotek som helst i Göteborg. Å andra sidan har personalen inte samma kontroll över beståndet och har svårt att helt säkert veta var en viss bok hamnar.

– Det handlar om två principer. Ska personalen eller användarna bestämma vad som ska finnas på biblioteket? Detta med flytande bestånd är något som relaterar till vår vision om det användarstyrda biblioteket. Vi kan redan nu notera att utlåningen på stadsdelsbiblioteken har gått upp, säger Christina Persson.

Tar ett kliv fram

Det har tidigare höjts en del röster i debatten att den göteborgska stadsarkitekturen är i behov av en tydligare ikonbyggnad. Det finns invändningar mot begreppet i sig, att det skulle manifesteras en slags tidlöshet som egentligen inte existerar. Det nya biblioteket är en spegling av samtiden samtidigt som det är öppet för förändringar och har inte ambitionen att uppnå någon slags ikonstatus. Snarare är det en byggnad som i sitt fysiska uttryck såväl som innehåll har en ambition att vara angeläget över tid och rum.

– Jag hoppas man kommer uppfatta det som att användarna äger biblioteket och att vi skapar möjlighet till en större delaktighet. Jag säger inte att det inte var så tidigare. Men vi bjuder in omvärlden. Tidigare skulle biblioteket inte ta plats i stadsrummet. Nu tar vi ett steg framåt och det är viktigt att vi får ta plats. Det fysiska uttrycket för detta är att vi bryter upp tegelväggarna, säger Christina Persson. ■

Mellan ikon och funktion

Arkitekturen har en betydande del i formandet av vårt offentliga rum. Skapandet av byggnader rör sig något förenklat på en skala mellan konst och funktionalitet. Biblioteket som i någon mening manifesterar en offentlighet eller en gemenskap rör sig naturligtvis också på denna skala. Framsidan möter arkitekturprofessorn Claes Caldenby och pratar om biblioteket som byggnad.

Text och bild: Fredrik Svedemyr

Snett över kanalen sticker Tyska kyrkan upp, inklämd mellan Sahlgrenska huset och rådhuset. Det sistnämnda ritade Gunnar Asplund under mitten av 30-talet. Kyrkan och rådhuset är byggnader med en tydlig funktion, men som också signalerar en position. – Arkitekturen har alltid varit ett sätt att demonstrera betydelse och makt. Det är inget konstigt med det. Det finns en teori om ett konst-arkitekturkomplex, där arkitekturen har lierat sig med konsten för att sätta en stad på kartan, säger Claes Caldenby professor i arkitekturens teori och historia på Chalmers tekniska högskola i Göteborg och tittar ut genom det stora caféfönstret på andra sidan kanalen där vi sitter. Redan på 1980-talet talade man om konstmuseerna som ”vår tids katedraler”.

– Sedan 90-talet har globaliseringen gjort att det blivit allt vanligare att man vill sätta sig på kartan genom byggnader. Det är inget nytt och märkligt med ikonbyggnader heller. Problemet är när ikonerna blir ett självändamål, något spektakulärt utan substans, fortsätter Claes Caldenby.

En balansgång

I den danska boken Biblioteken i Byudviklingen talar Casper Hvenegaard Rasmussen, Henrik Jochumsen och Dorte Skot-Hansen om bibliotek som ikonbyggnader. Författarna utgår från att byggnaden ska vara

unik, berömd, ha en tydlig estetisk karaktär och vara en del i en stads varumärke. Som exempel på bibliotek som uppfyller kraven för ikonstatus nämner de bland annat Seattle Public Library eller biblioteket i Alexandria, åtminstone i ett globalt sammanhang. Sedan talar de även om lokala ikoner, som exempelvis den L-formade biblioteksbyggnaden i Peckham i södra delarna av London. I Sverige kan man möjligen tala om Stockholms stadsbibliotek som en ikonbyggnad, även den signerad Gunnar Asplund. För Claes Caldenby handlar ikonbegreppet om en skala.

– Man kan alltid polarisera det i ikonbyggnader som en slags katedraler å ena sidan och byggnader som ligger nära människorna och har en tydlig funktion å den

andra. Men det handlar inte om för eller emot, utan om en balans. Jag kan tycka att det finns något djupt sympatiskt i det lättillgängliga som exempelvis ett tunnelbanebib-

Ikon Biblioteket i Peckham i Londons södra delar är ett exempel på en prisbelönt ikonbyggnad. Formen ska föreställa ett liggande L.

liotek. Men jag kan också tycka att man ska ge en offentlig byggnad värdighet, kort sagt göra den vacker, säger han.

Biblioteket i folkhemmet

Claes Caldenby talar vidare om den italienske arkitekten Renzo Pianos tankar kring att arkitekturen ska påminna oss om att vi lever i något slags civiliserat samhälle. I Sverige har folkbiblioteken, som Claes Caldenby ser det, kopplingar till folkhemstanken som växte fram från 30-talet. Med band till folkbildningen var det under en era ett slags nationsbyggande, där folket skulle ha tillgång till tre rum och kök, såväl som bildning och litteratur. I Göteborg är Södra Guldheden ett exempel på ett område sprunget ur denna epok och där vid Dr Fries torg har också biblioteket sin plats bland flerfamiljshusen.

Den här typen av bibliotek ligger möjligen närmre en mer funktionell syn på biblioteket.

– I Sverige är det inte så stort med ikonbyggnader och man ser inte samma prestigeladdade biblioteksbyggnader som i exempelvis Seattle, säger Claes Caldenby.

Samtidigt kan man även, som den danska författartrion, tala om bibliotek som en slags motor i samhällsutvecklingen. Även om det är svårt att peka på bibliotekens roll i den lokala utvecklingen kan de, enligt författarna, användas som mer strategiska element i en kulturdriven utveckling. De finner exempel på bibliotek som revitaliserar en plats och lockar till sig folk, såväl som bibliotek som skapar sammanhang och bidrar till ett socialt lyft. Idea Store i London är ett exempel på

Närhet Claes Caldenby på 300 kvadrat. Ett bibliotek som manifesterar en ytterst funktionell syn på bibliotek och som ligger där folk rör sig. En tillfällig lösning som han gärna ser blir permanent.

ett bibliotek, eller ett slags bibliotek åtminstone, som genom sin betoning på bildning lyfter några av Londons mer utsatta områden.

Mer än boklådor

En rad ny- och ombyggnader av bibliotek har satt eller är på gång att sätta sin prägel på stadsrummen runtom i Sverige. Under året har man bland annat invigt nya kultur-

hus med bibliotek i Grästorps och Varberg. I Umeå har man satt spaden i jorden för det nya kulturhuset Kulturväven i samband med Kulturhuvudstadsåret 2014. Och inte minst har Göteborg snart ett nyrenoverat stadsbibliotek.

– Under tiden har man i Göteborg fått 300 kvadrat, det lilla nära biblioteket mitt i centrum där man kan slinka in. Det är ett provisorium värt att permanenta, menar Claes Caldenby. Medan det nya biblioteket i Umeå har kritiserats just för att man flyttar från den direkta närheten till busshållplatsen vid Vasaplan, där man kunde gå in en stund på väg hem.

I Göteborg ser han två framtida utmaningar för arkitekturen och där också biblioteken kan ha en roll.

– Det finns ett problem och det är att samhället är fullt av satsningar som behagar medelklassen. Vill man sätta Göteborg på kartan ser jag två viktiga utmaningar man måste möta. Det ena är hållbarheten och det andra är den tilltagande segregationen. Det är inga lätta frågor och bibliotek är naturligtvis inte lösningen. Men jag vill tro att bibliotek är mer än boklådor. De kan vara vattenhål även i förorten. Ett lättillgängligt bibliotek kan bidra till att motverka en segregerad stad. Läsnings belastar inte miljön och kunskap är en grund för ett ekologiskt och socialt hållbart samhälle. Biblioteken som en folkbildande institution har en viktig funktion att fylla i ett civiliserat samhälle, säger Claes Caldenby. ■

Din bibliotekstidning på nätet

På nätet kan du läsa samtliga artiklar och ladda ner tidningen som pdf. I samband med varje nummer har vi även exklusivt webbmaterial. Till det här numret kan du bland annat läsa mer om det nya kulturhuset Kulturväven i Umeå.

Vi bevakar konferenser och annat som händer i biblioteksvärlden löpande.

Läs mer på framsidan.net

En ikon i förfall

Stockholms stadsbibliotek är en av världens mest berömda biblioteksbyggnader och nämns av många som en ikon. Efter att planerna på en hårt kritiserad om- och tillbyggnad för några år sedan stoppades, väntar hus, besökare och personal fortfarande på nödvändiga renoveringar.

Text och bild: Helén Andersson

– Jag fotograferar ibland fuktskador, mossa som kryper fram och färg som flagnar, säger stadsbibliotekarie Inga Lundén. Man säger att den här byggnaden är så otroligt viktig, men just nu låter man den förfalla.

– På grund av jättehöga radonvärden kan ingen gå ner i magasinet längre, tillägger Ann-Marie Evers, projektledare på Stockholms stadsbibliotek. Det gör läget lite akut eftersom vi på grund av för lite ytor i huset har väldigt mycket böcker där.

Protester

Vi sitter i bibliotekets café som ligger alldeles i anslutning till entrén. En del av huset som två år efter den stoppade ombyggnaden ändå renoverades och gjordes om till ett modernt café med kaffemaskin och fotoutställning på väggarna.

– Det här blev bra, och ska vi kunna ha ett bibliotek här så måste man tillåta ett visst mått av förändring och anpassning, säger Ann-Marie. Annars tynar verksamheten. Och det är ju också ett kulturhistoriskt värde att kunna fortsätta vara ett bibliotek.

Det hon syftar på är den proteststorm som uppstod när den tyska arkitekten Heike Hanada 2007 vann arkitekttävlingen om en tillbyggnad av Gunnar Asplunds bibliotek från 1928. Unescos expertorgan för kulturmiljöfrågor, Icomos, menade att politikerna var på väg att förstöra ett viktigt kulturarv,

Ikon Stockholms stadsbibliotek är en förebild för många andra biblioteksbyggnader och stilriktningen kallas i övriga världen för Swedish grace.

Europa Nostra, Svenska Akademien och en bred folkopinion uttalade sig mot förslaget och, med hänvisning till skenande kostnader, stoppade till slut Stockholms stad planerna på en större ombyggnad.

– Det finns en demokratisk aspekt på detta som är rätt häftig, säger Inga, och det är att det är så många som bryr sig om sin stad. Nackdelen är ju att ingenting händer när så många agerar utifrån sina känslor och inte agerar professionellt.

– Många har en relation till huset och fullständigt älskar det, säger Ann-Marie och berättar om alla studiebesök och om filmer

och fotografier där den cylinderformade Rotundan blivit en arketyp för bibliotek.

Men även om huset är älskat och har ett kulturhistoriskt värde, är det i stort behov av renovering och modernisering. Efter byggstoppet har det nu gått några år och man har så sakta börjat fundera på vad som kan göras.

– Menar man allvar med det här huset måste något göras, konstaterar Inga. Inget har gjorts på väldigt länge. Vi har ju väntat, för om man ska göra en miljardinvestering gör man inte småsaker under tiden. Och det börjar bli synligt.

Detaljer Gunnar Asplund hade ett helhetstänk och designade såväl byggnad som inredningsdetaljer och möbler. Ann-Marie Evers och Inga Lundén poserar i Rotundan som i många filmer har fått stå modell för ett bibliotek.

Svårjobbade arketyper

Men det är inte bara mossan som växer och radon i magasinet som gör vardagen problematisk för såväl besökare som personal. I sina kundundersökningar har biblioteket sett tydliga tendenser och kunnat utforma en behovstrappa där önskemål om fler toaletter hamnar som det mest angelägna på det första trappsteget. Idag finns det två toaletter till ungefär 3 000 besökare per dag. Fler och varierade sittplatser, plats för evenemang och fler grupperum finns också långt ner i behovstrappan. Och en större, mer funktionell barnavdelning.

– Vi har ett jätteveckert sagorum, men det får bara vara 20 personer åt gången där, och det blir svårt när det kommer en förskole- eller skolklass, säger Ann-Marie. De kulturskyddade, väggfasta bokhyllorna ställer också till problem, liksom brist på utrymme för programverksamhet och barn som vill sitta ostört.

Heike Hanadas förslag innebar bland annat rivning av de tre annex som finns längs Odengatan, bredvid Asplundhuset. I ett av annexen finns Internationella biblioteket, en del av Stockholms stadsbibliotek som behovstrappan vill se mer integrerad med övrig verksamhet.

– Nu segregerar vi, säger Inga. Vi sorterar när vi säger att om du är barn ska du gå till vänster, har du behov av läsanpassning ska du gå till höger, och talar du ett annat språk får du gå ut. Men, tillägger hon, det är inte lätt. För vad ska vi flytta över gården.

– Om vi ska integrera måste det finnas en

förbindelse mellan husen, tror Ann-Marie och tillägger att torget mellan husen redan idag skulle kunna utnyttjas för spännande programverksamhet som på ett annat sätt skulle binda ihop hela området.

Modernt bibliotek

Förutom att renovera för att bevara byggnaden och göra den mer praktisk, har biblioteket krav på förändringar i huset för verksamhetens skull. Förändringar som hade byggts in i det stora nybygget och som också det har fått ligga på is.

– Det kommer att bli ett studieobjekt i sig att fundera över hur man laddar ett underskönt hus som detta med teknik så att det blir ett smart hus, säger Inga. Utan att skylta med svarta, blanka skärmar överallt.

Men Inga Lundén är övertygad om att det går att bygga smart och flexibelt så att allt utrymme i huset utnyttjas och att ett modernt bibliotek inte motsäger ett hus med stora kulturvärden.

– Förstagångsbesökarens inandning när de står i trappan och tittar upp mot Rotundan, den känslan ska man vara rädd om.

– Asplund själv var väldigt pigg på för-

Fakta

Gunnar Asplund ritade huset som invigdes 1928 och byggnaden brukar beskrivas som ett allkonstverk med ett helhetstänk i allt från specialritade möbler till inpassning i stadsmiljön.

Stockholms stadsbibliotek, Asplundhuset och Internationella Biblioteket, ligger vid korsningen Sveavägen och Odengatan i Stockholm.

ändringar, säger Ann-Marie och berättar att han redan 1932 gjorde en tillbyggnad med funktionalistiska drag, en helt annan stil än den klassicistiska centralbyggnaden som invigdes 1928, och om Asplunds intention att huset skulle förändras och spegla sin tid.

– Och nu ankommer det på oss att föra det vidare i modern tid, tillägger Inga.

Nålsöga

Just nu väntar biblioteket på att passera ett första nålsöga i januari där kommunstyrelsens ekonomiutskott ska pröva investeringsbehovet. Biblioteket konkurrerar med andra stora byggprojekt i Stockholm, men både Ann-Marie och Inga anser att en renovering av Asplundhuset är en nödvändighet och tror att samma krafter som agerade mot en nybyggnad, kan mobiliseras för att rädda huset.

– Och ska man renovera kan man ju lika gärna föra fram det till ett modernt bibliotek, säger Inga. För vår del är det bara att sätta igång.

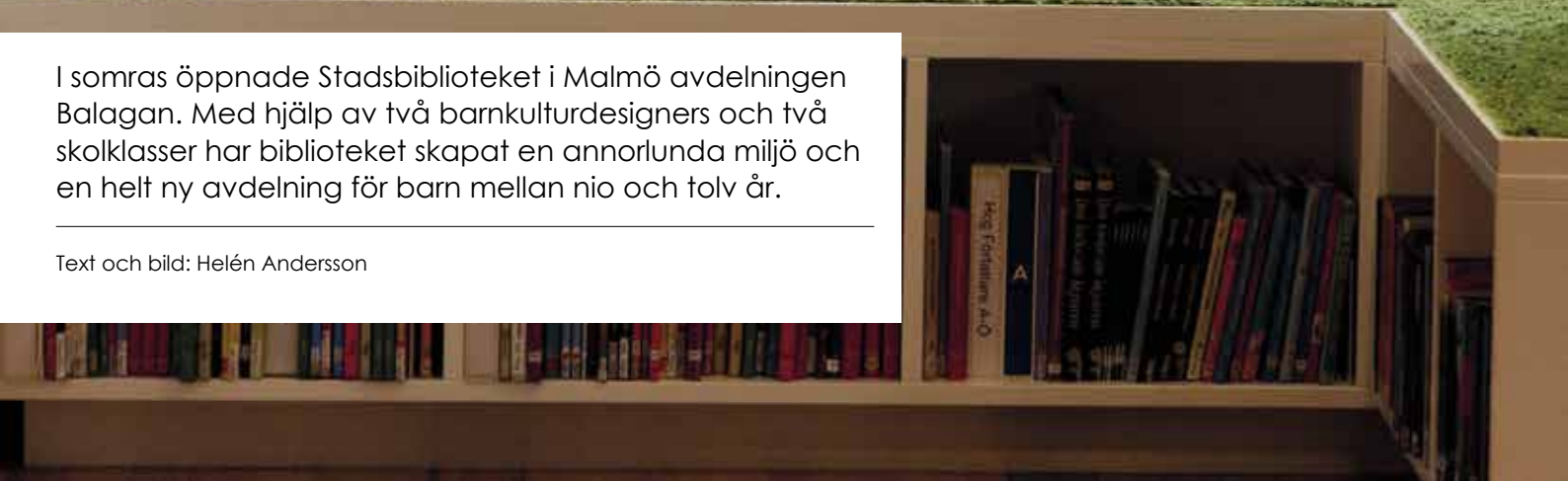
– Vi är redo, tillägger Ann-Marie. ■

Ett skönt häng

I somras öppnade Stadsbiblioteket i Malmö avdelningen Balagan. Med hjälp av två barnkulturdesigners och två skolklasser har biblioteket skapat en annorlunda miljö och en helt ny avdelning för barn mellan nio och tolv år.

Text och bild: Helén Andersson

Balagan är det hebreiska ordet för kaos. Och kaos är det bland alla skor som ligger huller om buller på golvet och alla ytterkläder som är slängda i en stor hög intill. Desto lugnare är det innanför skogränsen där höstlovslediga barn fyller avdelningens alla kojor, skrymslen och vrår.

– Balagan är ett ställe där alla kan känna sig hemma, även de som inte lockas hit för böckernas skull, säger bibliotekarie Anna Falk och berättar om hur designerna tänkt när de byggt rumsmiljön.

– Förut hade man bokhyllor och medier i fokus och barnen har fått ta plats där emellan. Här på Balagan har vi försökt göra tvärtom. Barnen tar plats och där emellan finns bokhyllor och medier, tillägger Anne Jönsson, också hon bibliotekarie på Balagan.

Parkour och Berättarexperimentariet

De två designerna som har utformat rumsmiljön på Balagan har med hjälp av en egen metod utforskat och tagit tillvara på barnens behov och önskningar när det gäller språk, läsning och kreativitet. Resultatet har blivit en miljö med massor av kojor högt och lågt, bokhyllor det går att klättra på, säckosäckar i form av kända bergstoppar, en himmelsäng, datorer, laptops och iPads.

De många kojorna på Balagan är ett resultat av barnens efterfrågan av mys och, tror Anna, ett beslut av barnens minne av besök i sagogrottan på barnavdelningen. Och bokhyllorna som det bokstavligt talat går att klättra på, är designerns tolkning av barnens önskemål om parkour, att klättra i en stadsmiljö.

– Allt på Balagan utgår från berättande, lek och skapande i någon form och designerna har tagit fasta på hur barnen känner, tänker och gör.

Egentligen består Balagan av två delar där det fysiska rummet kompletteras med en digital del som heter Berättarexperimentariet. Berättarexperimentariet fungerar dels som ett slags Community med chatfunktion, tävlingar, boktips och evenemangstips, men här finns också ett bildarkiv och program för att skriva och skapa såväl böcker som film.

Öppet Balagan har en öppen planlösning och man har valt att placera avdelningen i anslutning till vuxenavdelningen.

– Den rumsliga miljön och det virtuella Balagan är två olika saker, men lika viktiga och där vi vuxna kommer att vara närvarande i båda i allra högsta grad, säger Anne och tillägger att det virtuella Balagan kommer att invigas i januari 2013.

– Då ska alla delar vara på plats.

Slukarålder

Strategin The Darling Library har de senaste åren inneburit stora förändringar av Malmö stadsbiblioteks publika ytor med bland annat omflyttningar i lokalerna. Bland annat har den vuxna skönlitteraturen flyttats till Ljusets

kalender där man också placerat Balagan. Ett platsval man kan misstänka innebär en viss risk för störande ljud och irriterade vuxna.

– Balagan har ju en miljö som uppmanar till hopp och skutt och det är klart att det låter, medger Anna. Men inte så mycket som jag trodde från början. Det fungerar bra, och både barn och vuxna tar hänsyn.

I strategin Darling Library har också funnits ett helhetstänk där en satsning på barnen prioriterats, och där man valde att börja med mellanåldern.

– Utgångspunkten var helt enkelt att vi insåg att mellanåldern var en eftersatt grupp

ingen Ljusets Kalender med skönlitteratur, språk och musik.

Variation Balagan har fokus på berättande och är full av kojor och platser för läsning och kreativt arbete.

vars behov vi inte visste så mycket om, säger Anna. De var på biblioteket, men de syntes inte.

Den nya avdelningen ville utmana den traditionella uppfattningen av bibliotek och personalen har ägnat mycket tid till att prata med barn och titta på vad forskning säger om barn i åldrarna nio till tolv år. Ett av begreppen de fick omvärderade var slukaråldern.

– Barn i den åldern slukar allt, konstaterar Anna leende. Vi fick bredda begreppet så det inte bara handlade om böcker och vi insåg att en del har jättemycket att göra på sin fri-

tid, medan andra inte gör något alls.

Det var insikten om behovet av ett ställe att "hänga" på, ett ställe man kan komma till som sig själv utan att vara elev och utan att behöva prestera, som så småningom har blivit en del av miljön på Balagan.

– Egentligen lite som bibliotek alltid har fungerat, säger Anna. Fast vi har vidareutvecklat biblioteksverksamheten och vi fokuserar inte bara på läsandet.

– Men det får inte bli ett allaktivitetshus, poängterar Anne. Vi har bara gjort en egen tolkning och skapat en annorlunda miljö för olika former av berättande. ■

Fakta

Balagan har utvecklats i samarbete mellan elever från två skolor i Malmö och två barnkulturdesigners, Eva-Johanna Sandberg och Sara Stiber. Utvecklingen av Balagan är resultatet av deras examensarbete vid utbildningen Child Culture Design vid Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg.

Från skeppsvarv till kulturvarv

Helsingør hamn upplever just nu en genomgripande förändring. Slutresultatet kommer att bli ett enastående centrum för kultur, kunskap och kreativitet.

Text: Gunilla Heick

Fram till år 1983 strömmade arbetarna in genom porten till Helsingør Skibsværft, som de hade gjort i över hundra år. Men en dag var orderboken tom, och skeppsbyggarverksamheten upphörde. Samma år övertog kommunen varvsområdet och inom kommunförvaltningen grundade man länge och väl på vad området skulle användas till. Det första förslaget om ett köpcenter med kontorslokaler och bostäder förkastades.

– Eftersom vi har Kronborg Slott som närmaste granne blandade sig staten i, och det kom begränsningar på vad man fick lov att använda området till. Det blev ett nej till de kommersiella planerna, berättar stadsbibliotekarie Margrete Haugen.

Kulturområde

År 2000 kom Kronborg med på Unescos lista över världskulturarv. Det innebar krav på att området skulle användas till kultur- och naturändamål. Ungefär samtidigt led det gamla huvudbiblioteket inne i stan av platsproblem och en dag föreslog en kvicktänkt politiker att biblioteket kunde ju flytta till varvet! Ett frö hade säts och nu, några år senare, växer en storslagen satsning i fyra delar fram, under samlingsnamnet ”Kulturområde Helsingør”.

Den första delen, Kulturværftet, är redan klar. De tre övriga omfattar landskapsprojektet ”Kulturhavn Kronborg”, ett splitternytt sjöfartsmuseum i den gamla torr-dockan, och en omfattande restaurering av

Förvandling Kulturværftet är den första etappen i förvandlingen av hela Helsingørs hamnområde från Kronborg till inre hamnen vid färjestationen. FOTO: Helén Andersson

Kronborg Slott och fästning. Allt beräknas stå klart år 2013.

Processen med Kulturværftet har kostat, om inte blod, svett och tårar, så en hel del tumult och många upprörda diskussioner, både bland politiker och vanligt folk, berättar Margrete Haugen. Det var också motstånd mot att biblioteket skulle flytta.

–Varvet betydde otroligt mycket i Helsingør, i riktigt många år. Det var stadens

största arbetsplats, så det var en stor omställning då det lades ned. Liksom åtskilliga hamnstäder runt om i världen omvandlas här ett gammalt fabriksområde till kultur- och utbildningsinstitutioner och vi rör oss bort från industristad till kulturstad.

Gammalt möter nytt

Tre av de tidigare varvsbyggnaderna omvandlades under åren 2008-2010 till det

spektakulära kulturhuset Kulturværftet med ett modernt bibliotek på 6 000 kvadratmeter i tre våningar, en stor teater- och konsertsal, en mindre scen, café, mötesrum, skeppsvarvsmuseum, utställningslokal, plus kontorsplatser för omkring 80 medarbetare. Allt på sammanlagt 13 000 kvadratmeter.

Hela skapelsen binds samman av en segelinspirerad fasadstruktur, uppbyggd av en facetterad klimatskärm och en takkonstruktion av glas och stål där solens strålar reflekteras i de många blanka, trekantiga ytor.

Innerväggar och tak har fått bevara sin råa betongstruktur från varvets tid. Ett par mattor har mönster av kuggjul och verktyg. Och i barnbiblioteket sitter den halvannan meter höga Bamse Hansen, tidigare varvsarbetare, och betraktar drömande fartygen som passerar utanför fönstren.

Det handlar om att förena gammalt och nytt. Hela projektet har genomförts med respekt för varvet och dess traditioner. På översta våningen, där facklitteratur och material om Helsingørs lokalhistoria står, är en glasvägg dekorerad med gamla kartor över Kronborg-området. I mellanvåningen kan man på motsvarande vägg roa sig med att läsa karaktäristiska öknamn på varvets arbetare. Och första våningens glasvägg visar en del av de 429 skepp som byggts på varvet. Här finns också en modell av det största fartyget, motorfärjan ”M/F Kong Frederik IX”.

– Under hela utvecklingsprocessen lade vi stor vikt på att kulturen och hamnen skulle samspela. Hamnområdet har alltid varit kärnan i Helsingørs historia och alla känner till Hamlets slott Kronborg. Många turister på väg dit passerar Kulturværftet och tittar gärna in. Som bonus kan de möta vanliga ortsbor, ler Margrete Haugen.

Ny stadsdel

De allra flesta Helsingørbor har nu också gett med sig och tycker att omvandlingen från skeppsvarv till kulturvarv inneburit en stor vinst för både dem och för staden och i framtiden finns det idéer om att också placera utbildningsinstitutioner på området.

Allt under ett tak Kulturværftet består av flera byggnader och organisationer under ett tak. Här finns bland annat bibliotek, restaurang och varvsmuseum. Biblioteket ligger centralt placerat i tre plan och hela huset andas modern arkitektur med många detaljer sparade från den gamla varvsmiljön. FOTO: Helén Anderson

– Varvet var ett stängt samhälle. Biblioteket och Kulturværftet representerar öppning och liv i ett hus där alla är välkomna, och att

ligga vid vattnet har ett härlighetsvärde som inte kan köpas för pengar, konstaterar Margrete Haugen. ■

Fakta

Kulturværftet öppnade i oktober 2010. Bakom Kulturværftet står Helsingør Kommun. Totalpris för bygget: cirka 340 miljoner danska kronor.

Kulturværftet har cirka 40 000 besökare i månaden. Många besökare är från Sverige.

www.kulturvaerftet.dk

De laborerar för framtidens bibliotek

Förväntningarna på det framtida biblioteket i Helsingfors är stora. Just nu är man inne i fas två i den arkitekttävling som pågår kring det nya centrumbiblioteket. Går allt enligt schemat ska det finnas ett vinnande förslag till sommaren nästa år. Samtidigt pågår ett omfattande arbete kring innehållet i det kommande biblioteket.

Text: Fredrik Svedemyr

Experiment På Bibliotek 10 och andra bibliotek i Helsingfors har man testat en rad olika idéer och begrepp som ska lägga grunden för innehållet i det framtida centrumbiblioteket i Helsingfors. Bland annat har man laborerat med aktiviteter som exempelvis utmanar tanken om det tysta biblioteket. Enligt planen ska det nya biblioteket vara klart under 2017. FOTO: Helsingfors stadsbibliotek

– Om du tänker dig ett sjukhus. Som patient kan jag ha åsikter om miljön och kanske hur jag blir bemött. Men jag har sällan åsikter om hur jag ska opereras. Våra användare har stora förväntningar och älskar sitt bibliotek. Många vill ha ett traditionellt bibliotek. Men det är vår uppgift och vår profession att hitta

det nya och överraska, säger Maija Berndtson, biblioteksdirektör i Helsingfors.

Parallellt med arkitekttävlingen pågår just nu något som närmast kan beskrivas som en slags laborierverksamhet på en del håll i Bibliotekshelsingfors.

– Vi försöker testa i existerande biblio-

tek och därmed visa vad vi sedan vill skapa i det nya centrumbiblioteket, berättar Maija Berndtson vidare.

Möta olika behov

Bland annat har man i en rad projekt testat saker som singelkväll på biblioteket. Under

planering är just nu barnkalas med sagotema.

– När vi talar om tystnad. Hur ska ett sådant ställe vara? Vad är det jag önskar när jag vill koppla av? Vi försöker hitta vad man menar med de här begreppen och hur man kan möta olika behov. Som kund i biblioteket vill man ha tysta lokaler, men också olika typer av mötesplatser. Det är hela tiden dessa kontrastpar. Vi försöker även testa en digital verkstad med 3D-skrivare och annan utrustning och som kan bli ett utrymme dit du som kan tekniken kan komma och lära andra, säger Maija Berndtson.

Ett flaggskepp

Eftersom processen är i ett ganska tidigt skede finns det i dagsläget mest tankar och förväntningar kring vad som kommer ge det nya biblioteket i Helsingfors substans. Inget konkret är formulerat. Tekniken är naturligtvis en sida av verksamheten och här har man bland annat hämtat inspiration från Samsung biblioteket i Korea eller Younsei Samsung Library, som det mer formellt heter.

– Vi får ju utgå från de förutsättningar vi har här. Men vi försöker titta på hela tekniken och se hur vi kan använda det på ett nytt sätt. Kanske ska det inte vara så mycket lösa apparater som står, utan mer integrerat i lokalen, säger Maija Berndtson vidare.

Det finns inget politiskt beslut på centrumbibliotekets vara eller icke vara. Det kommer att klubbas efter det vinnande arkitektförslaget är korat. Maija Berndtson är inte speciellt bekymrad över att det skulle bli något stopp, men tycker samtidigt att det är

Unikt Biblioteksdirektör Maija Berndtson ser det framtida centrumbiblioteket i Helsingfors som ett kommande flaggskepp för hur man kan utveckla biblioteksrummet. Hon framhäver även bibliotekets något unika prägel jämfört med andra kulturinstitutioner. – Det är besökaren som har huvudrollen, säger hon. FOTO: Maisa Korhonen

viktigt att redan nu spegla den framtida verksamheten för det politiska etablissemanget.

– Det är viktigt att visa mycket av verksamheten för politikerna. Jag tror också ett synliggörande kan hjälpa de redan existerande biblioteken att höja sin status, säger hon.

På Bibliotek 10 lockar idag verksamheten cirka en halv miljon besökare per år. Det finns en förhoppning om att det nya biblio-

teket ska kunna locka mellan 1,5 till 2 miljoner besökare.

– Det finns så många kommersiella lokaler i centrum och biblioteket är viktigt för att det behövs ett kulturellt centrum. Det kommer ligga väldigt fint mitt emot riksdagshuset och jag hoppas man lyckas skapa en symbolbyggnad som rimmar med en verksamhet som ändå är lite annorlunda, säger Maija Berndtson.

Bygger för framtiden

I Finland har biblioteken spelat en viktig roll i nationsbyggandet. Helsingfors har redan idag ett tätt nät av 37 bibliotek runtom i staden. Det största ligger i stadsdelen Böle med sina 3 300 kvadratmeter. De administrativa delarna ska bli kvar i Böle för att maximera de publika delarna i det framtida centrumbiblioteket, som ska stå klart 2017 - hundra år efter den finska självständighetsförklaringen.

– Vi har kvar våra gamla bibliotek, som fortsatt kommer att fungera som närbibliotek i sina områden. Förverkligandet av ett nytt centrumbibliotek skulle även hjälpa de andra att kanske förnya sina lokaler. Vi har diskuterat med kulturministeriet om att centrumbiblioteket kan vara ett flaggskepp för hur ny teknik kommer påverka biblioteksrummet. Bibliotekslokalerna måste också följa tiden på något sätt. Hade inte biblioteken förändrats alls, skulle vi inte ens ha barnbibliotek. Kanske inte internet heller för den delen. För att skapa framtidens bibliotek behöver vi det här, säger Maija Berndtson. ■

Ta fram läsglasögonen och skapa framtidens Framsida

Under 2013 lägger vi grunden för framtidens Framsida. Det handlar om en utveckling av såväl innehåll som form i både tryckt och digital tappning. **Därför söker vi nu dig som kan tänka dig att ingå i en fokusgrupp.**

Uppgiften Det handlar om att mer noggrant läsa och reflektera över formen och innehållet i de fyra senaste numren, samt på vår webb. Vi träffas en eller två gånger för att prata om era intryck.

Belöningen Vi bjuder på resan samt fika och lunch när vi träffas. Du får även ett presentkort på bio värt 200 SEK.

Är du intresserad? Mejla oss på redaktionen@framsidan.net eller ring på 031-333 51 24

Utmanande skolbibliotek

Rosan Bosch har gjort sig känd som designern som utmanar rådande normer och föreställningar. Ett av hennes senaste projekt har varit att inreda ett skolbibliotek där hon skapat ett bibliotek med central betydelse.

Text: Helén Andersson

Högt upp på Söder i Stockholm finns sedan år 2000 friskolan Vittra Södermalm. Skolan har generösa lokaler för cirka 1 000 elever fördelade från förskoleklasser till och med gymnasium. På skolans nedre våningar huserar cirka 350 förskole- och grundskoleelever, och det är här, mitt i huset, det finns en stor öppen yta som fram tills nu har fungerat som skolans café och samlingspunkt. Det är fortfarande en samlingspunkt, men nu också ett bibliotek och en plats att jobba i.

– Med ett skolbibliotek får man tänka vad det kan tillföra skolan, säger Rosan Bosch. Ett skolbibliotek är ingen separat del av skolan, och här, genom sin centrala placering, är det integrerat i skolan och i verksamheten.

– Rosan har skapat ett bibliotek som hjälper oss förverkliga vår pedagogiska grund, säger Annica Ångell, rektor på Vittra Södermalm. Hon har skapat en miljö där alla elever kan komma till sin rätt och där de under en och samma dag kan vistas i olika miljöer beroende på behov.

Designad skattkista

Det är liv och rörelse i det stora rummet när jag tillsammans med Rosan och Annica, alla med blå skoskydd på skorna, kliver in i ett rum som fortfarande luktar målarfärg. Vid det stora bordet vid fönstret sitter en grupp elever och arbetar, i tidningshörnan bläddrar en kille i en morgontidning, under de sex

Novet Bibliotekets centrala placering på skolan har gjort det till en naturlig samlingsplats och en plats för litteratur och information. FOTO: Rosan Bosch Studio/Kim Wendt

kristallkronorna sitter elever utspridda med laptops och i den stora grottan hänger några yngre elever.

– Det är så häftigt att designen ger eleverna möjlighet att sitta vid olika platser, säger Annica och pekar på det stora bordet som, med sin avdelare i form av en lång lampa på mitten, påminner om ett bord från ett bibliotek i en amerikansk collegefilm.

– Det där bordet signalerar kunskap och påminner om universitetsstudier.

– Men, avbryter Rosan, det är fortfarande vårt uppdrag att skapa en känsla av glädje och av att må bra. När eleverna är här på skolan ska de inte skilja på arbete och fritid och här har jag försökt föra samman detta med den där skattkistan i mitten där det finns en massa redskap för kunskap.

”Skattkistan” i mitten är ett dominerande rum mitt i rummet, en blackbox som innehåller själva biblioteket med datorer, iPads, litteratur och arbetsmaterial. Här har Rosan

Skattkista Rosan Bosch har skapat ett bibliotek hon vill eleverna ska uppleva som en skattkista fylld med saker att upptäcka. FOTO: Rosan Bosch Studio/Kim Wendt

jobbat med ljus och mörker och de gula bokhyllorna, som är belysta, står i stark kontrast till den svarta omgivningen. Rummet har två dubbla skjutdörrar som enkelt ändrar rummet från ett genomgångsrum till ett slutet rum.

– Det här biblioteket kan vara helt öppet, men också stängt. Jag ville skapa en miljö jag tror barn tycker är attraktiv, en plats med tillträde till kunskap och information. En skattkista, konstaterar Rosan.

Biblioteket mitt i

Rosan Bosch har jobbat med biblioteks-

miljöer tidigare, bland annat med Hjörning stadsbibliotek i Danmark. Hon har också designat och inrett flera skolor och med dessa erfarenheter i bagaget har Rosan funderat över vilken roll ett skolbibliotek har för skolan, och på skillnaden mellan ett bibliotek och ett skolbibliotek. Hon menar att om biblioteket ska vara en del av skolan måste det ha en särskild roll och på sitt eget sätt vara ett centrum för inspiration.

– Här har vi placerat biblioteket på en central plats och alla faciliteter runt om är kopplade till biblioteket. Här finns fria ytor där du gör vad du vill och här finns till och

med ett café. Det är mer känslan av att vara på ett bibliotek än att vara i skolan. Det är en miljö du blir attraherad av.

– Biblioteket har verkligen blivit en central punkt i skolan, håller Annica med. För mig var det viktigt att skapa ett ställe med tillgång till litteratur och media, en central plats att samlas vid. Och vi har verkligen fått en miljö som ger eleverna studiero där de liksom sjunker ner och kommer till ro. Det här är hjärtat i skolan och det är som ett verktyg.

Bibliotekets centrala placering var ett naturligt val på Vittra Södermalm, men Rosan menar att även om det inte alltid fungerar i praktiken att placera det där, så är det så man ska tänka.

– Det är viktigt att göra skolbiblioteket till kärnan i skolan, till något viktigt. Att väga prioritera och se möjligheterna att koppla biblioteket till utbildningen. Och kanske hjälper det om man istället för att säga att alla skolor ska ha ett bibliotek, säger att alla skolor ska inspirera och motivera så att eleverna gillar sin utbildning och vill fortsätta utvecklas.

– Jag hoppas att de som växer upp här kommer ut från skolan med en positiv och bra känsla för bibliotek och förhoppningsvis fortsätter besöka bibliotek hela sitt liv. ■

Designlever på biblioteket

Elever i årskurs tre från designutbildningen på Högskolan för design och konsthantverk i Göteborg har under hösten arbetat med Hammarkullens bibliotek. Uppgiften har varit att hitta områden som går att utveckla. På Hammarkullens bibliotek eller bibliotek generellt.

Läs vad designleverna kom fram till på framsidan.net

The Idea Story

Det har gått tio år sedan det första Idea Store-huset slog upp portarna i stadsdelen Tower Hamlet i östra London. Tio år och fem byggnader senare är verksamheten väl etablerad och i ständig utveckling.

Text och bild: Helén Andersson

Flugorna surrar över den färska fisken som säljs i marknadsstånden längs Whitechapel Road. Marknaden sträcker sig flera kvarter och ligger som en barriär mellan den hårt trafikerade gatan och de låga, ruffiga husen. Jag är i London för att ta reda på hur det gått med Idea Store-konceptet och letar mig nu fram i trängseln längs trottoaren. Mitt i den levande, kaotiska miljön, ser jag på långt håll en modern byggnad som reser sig högt över marknadsstånden. En fem våningar hög byggnad med skimrande grön, transparent glasfasad.

– Välkommen till Idea Store Whitechapel, hälsar Sergio Dogliani, chef för Idea Stores i London.

Synliga

Att huset har glasfasad är ett medvetet val förklarar Sergio när vi en stund senare sitter i husets café och blickar ut över marknaden på Whitechapel Road.

– De som är därute ska kunna se vad som händer här inne, förklarar han. Om de inte känner till vad ett bibliotek är eller vad inlärning kan betyda, är det första steget att de känner igen huset och att det ska vara lätt-tillgängligt och inte något som sker bakom stängda dörrar.

– Men framförallt, fortsätter han, är platsen viktigt. Här letar inte folk efter oss, de hittar hit ändå.

Och det var så det hela började redan år 1999. Då gjordes en massiv marknadsundersökning i Londons mest socialt utsatta områden om hur invånarna använde biblioteken. Svaren visade att fler skulle besöka biblioteken om de var mer lättillgängliga och om de kombinerade sin verksamhet med något annat.

– Vi förstod att platsen var en viktig faktor, säger Sergio. Genom att ligga där folk passerar i sin vardag kan de komma när de är på väg till något annat. Vi förstod också att öppettiderna var viktiga och att lärande var viktigt. Vi jobbade med konceptet i fyra år och 2002 öppnade vi det första Idea Store i området Bow i stadsdelen London Borough of Tower Hamlet.

Två sidor av samma mynt

Enligt Sergio saknar ungefär 15 procent av invånarna i Tower Hamlet helt utbildning. Därför är lärandet en viktig och bärande del av konceptet Idea Store. Genom att inte bara samla stadsdelens befintliga lärcentra, skolor och bibliotek under samma tak, utan genom att också börja arbeta tillsammans, har verksamheten blivit kraftfull.

– Vi har helheten, förklarar Sergio det unika. Allt är involverat i varandra. I det här huset kan du inte lära dig om matlagning och mekanik utan att också läsa om det. Eller vice versa. Vi vill skapa erfarenhet och om du tar en kurs i franska kan du samtidigt läsa böcker om fransk kultur, om att resa i Frankrike eller om franska författare. Vi tänker oss att läsa och lära är två sidor av samma mynt.

Spelar roll

År 2009 fanns det sammanlagt fyra Idea Stores i Tower Hamlet och en ny marknadsundersökning visade att verksamheten hade etablerat sig och hade många användare. Men man såg också att boende i området var oroliga för sin hälsa, för sitt boende och för att inte ha något jobb.

– Vi erkände för oss själv att vi faktiskt spelar roll så vi lade till dessa områden till vår strategi, säger Sergio och berättar att de nu

Synligt Idea Stores ligger alltid på platser där människor naturligt finns eller passerar.
– Du ska inte behöva leta efter ett bibliotek, menar Sergio Dogliani.

till exempel arbetar med olika arbetsförmedlare som bland annat har särskilda, riktade kurser för de som till exempel vill jobba på café eller bli egen företagare. De samarbetar också med en statlig myndighet som har kurser i intervjueteknik och i att skriva ett CV.

– Det är så många som söker sig till dessa kurser att de har fått en egen, fast plats på tre av våra Idea Stores, säger Sergio och tillägger att många i området ändå inte kan delta i dessa kurser. De är förhindrade av sin hälsa där diabetes, fetma, depressioner och problem med hjärtat är vanligt. Därför har Idea Store inlett ett samarbete med bland annat dietister och sjukgymnaster för att tillsammans se hur de kan förebygga ohälsa genom till exempel kurser i att laga hälsosam mat.

– Vi har nästan ett tusen kurser om året och genom att anpassa verksamheten efter lokalbefolkningens önskemål och behov förändras kursutbudet varje termin. Men många kurser förbereder folk för livet där ute och gör att deltagarna kan få ett jobb, eller ett bättre jobb. Här har vi en roll att spela, konstaterar Sergio.

Flexibel modell

På grund av ekonomisk kris och andra yttre faktorer är det svårt att mäta vilken exakt inverkan verksamheten på Idea Store har haft i området. Men sedan starten för tio år sedan har Idea Stores fördubblat antalet besökare och i de årliga undersökningar som görs bland Londons bibliotek ligger de i topp i popularitet.

– Vi är de enda som går mot trenden med färre biblioteksbesök och färre utlån i hela Storbritannien, förklarar Sergio stolt samtidigt som han beklagar det svala intresset från kollegerna i landet i övrigt.

– Om man lägger ner mycket pengar på nya biblioteksbyggnader borde man vara nyfiken på vad folk vill ha för verksamhet i den. Annars slutar folk komma. När vi flyttar in i ny byggnad flyttar vi också in med massor av nya idéer. Det är en del av vårt DNA, att hela tiden utvärdera och se vad vi kan göra mer och bättre. Idea Store är ett varumärke som är tillräckligt flexibelt för att anpassas efter olika omständigheter.

I ett hörn av caféet är det några äldre män och yngre pojkar som samlats i sofforna framför tv:n. Sergio nickar försynt mot dem och viskar att där ser jag ytterligare en anledning till Idea Stores popularitet.

– Vi är som ett vardagsrum dit folk kommer av olika anledning och med olika bakgrund. En del läser tidningen, affärsmän har möten, mammor träffas och tar en kaffe eller, som nu, äldre och yngre som tillsammans tittar på tv. En nyckelfråga för oss har varit att riva barriärer och när vi fungerar som en social mötesplats med alla sorters människor är vi väldigt nöjda, ler han. ■

Gilla Framsidan på Facebook

Priset på allt och värdet på inget

"När marknadsekonomiskt tänkande tar överhanden urholkas både bibliotekariernas kompetens och mötet med besökarna. Ska möten, det mest frekventa ordet när framtiden ska beskrivas, betyda något får vi ta konsekvenserna på allvar och låta en skattefinansierad verksamhet fortsätta att vara viktig med möten på flera plan."

Detta skriver **Håkan Grissler** på Göteborgs stadsbibliotek och slår ett slag för bildningens tradition, som han menar främjar tanken om en mötesplats för kunskap och förståelse i en splittrat tid. I en tid där biblioteket kan göra en skillnad.

De senaste tio, femton åren har det byggts en rad imponerande biblioteksbyggnader runt om i världen. Ett par, Toyo Itos Mediatek i Sendai och Rem Koolhaas Central Library i Seattle, har ikonstatus. Många fantastiska byggnader men skralt med idéer om hur biblioteken bör förhålla sig till de stora tekniska förändringarna i vår samtid.

Tillvaron är sammansatt. Biblioteken handlar om möten, idag och kanske ännu mer i morgon. Men det finns en idétorra när det gäller att anta utmaningen från en IT-revolution som, till synes, tenderar att förlägga allt det vi kom till biblioteken för, till våra allt mer raffinerade apparater. Finns det en tendens så går den mot marknadstänkande. På Sveriges bibliotek talar man om kommuninvånarnas behov, så och i Göteborg. Men vilka behov är det som avses? Blir inte målet allt för utslätat? Och kan man säga att Göteborgs Stadsbibliotek tillfredsställer Göteborgarna behov? Nej, då känns väl behov allt för fysiskt. I ordet finns också en spänning, en komplexitet. Jag läser "behov" som efterfrågan och ser hur dessa "göteborgare" förvandlas till konsumenter på en marknad.

Flexibilitetens filosofi

Ska bibliotekens mediainköp bestämmas av personalen eller göteborgarna? Både och skulle jag vilja säga, precis som det sett ut de senaste decennierna. På Göteborgs stadsbibliotek arbetar ett flertal specialiserade bibliotekarier med att bevaka och köpa in böcker från en mängd olika ämnesområden: arkeologi, historia, samhällsvetenskaper, teknik, medicin, musik och konst. Dessutom deltar användarna med förslag på media de tycker ska finnas i biblioteket. Det finns knappast en motsättning i denna praktik. Många förslag kommer in om skönlitteratur och rockmusik, betydligt färre om arkeologi och kemi. Men nu förändras situationen och vi ser en urholkning av bibliotekariernas profession när även den offentliga sektorn ska strömlinjeformas utifrån en flexibilitetens filosofi.

Ett förminskat möte

Denna form av modernt marknadstänkande går att spåra i "flytande bestånd". Något som kortfattat kan beskrivas som att en bok i ett bibliotekssystem blir kvar på det bibliotek där den lämnats efter lån. Därmed antas

kommuninvånarna, omedvetet, bestämma över innehållet i deras bibliotek. Bortsett från de socialt negativa konsekvenserna minimeras även här mötet, då personalen arbetar som en främling i en ansamling av media som någon annan köpt in och som hon inte förstår den fulla avsikten med. Samtalet runt böcker mister därmed sin grund i kunskap och entusiasm hos bibliotekarien. Ska "möten", det mest frekventa ordet när framtiden ska beskrivas, betyda något får vi ta konsekvenserna på allvar och låta en skattefinansierad verksamhet fortsätta att vara viktig med möten på flera plan. En idétradition folkbiblioteken skulle kunna anknyta till, där möten kan sägas vara en viktig beståndsdel, är "bildning".

Mötesplats genom bildning

Bildningsbegreppet har under senare år fått en renässans i Sverige. Många böcker i ämnet har getts ut och Södertörns högskola har bildning som ett av sina mål. Tyvärr har folkbiblioteken hållit sig kallsinniga eller inte förstått hur väl idétraditionen rimmar med tanken om biblioteket som mötesplats. Det

är ett sammansatt begrepp; möten mellan individ och samhälle, samtid och tradition, text och människa.

Möten som förändrar

Bildning, som har sina rötter runt sekelskiftet 1700/1800 men ständigt utvecklas, handlar om ett personligt förhållande till kunskap, förmåga till överblick och hur människan blir självständig i en läroprocess som inte är på förhand given. Bildning är alltså inte en uppsättning kunskaper för middagskonver-

sationen. I ”att finna sig själv i den andre och den andre i sig själv” eller uttryckt på ett annat sätt ”att finna sig själv i det främmande och det främmande i det egna” finns en tankegång som både kan handla om möten i litteraturen och konsten, likaväl som om den fysiska människan – ett förhållningssätt för en globaliserad värld.

I mötet med det främmande finns en förändringspotential – biblioteken kan göra skillnad i en gemensam värld, i en delad stad! ■

Biblioteksbyggnader i ny databas

I databasen librarybuildings.info hittar du information och bilder på de finaste biblioteksbyggnaderna i Europa. Tanken är att varje land ska välja de fem mest inspirerande biblioteken, lägga in bilder och information om dem.

– Vi hoppas att databasen ska skapa en plattform för diskussioner om hur man skapar inspirerande och utmanande bibliotek, säger initiativtagaren Jens Thorhauge, tidigare direktör vid Styrelsen för Bibliotek och Medier i Danmark, nu pensionerad med egen konsultverksamhet.

From collection to connection

Jens Thorhauge fick idén till databasen under sin tid som ordförande i det europeiska nätverket *Naple Forum*. Nätverkets syfte är bland annat att främja strategier för nationell bibliotekspolicy och inspirera till utveckling av bibliotek.

– Biblioteken förändras snabbt i hela Europa och detta återspeglas också i biblioteksbyggnaderna, menar Jens Thorhauge.

Från att ha varit en plats för boksamlingar är biblioteken nu i ständig utveckling och används som mötesplats och utvecklingsrum för olika målgruppers behov. Jag tycker det är intressant att se olika lösningar på det, och sådana lösningar kan man bland annat hitta i databasen.

Utsidan spelar roll

Att biblioteksbyggnaden är fullständigt avgörande för bibliotekets genomslagskraft är Jens Thorhauge övertygad om. En biblioteksbyggnad ska vara en byggnad som man lägger märke till och ser menar han och ger två exempel.

– Den svarte diamant i Köpenhamn och Asplunds fantastiska hus i Stockholm är två ikonbyggnader som gjort att alla känner till vad husen har för funktion. Men mina personliga favoriter i databasen är Malmö stadsbibliotek och Kulturvaerftet i Helsingör som båda har skapat nytt i liv i staden. ■

Text: Helén Andersson

3 frågor

Björn Siesjö stadsarkitekt i Göteborg

Är det viktigt att synliggöra biblioteket som byggnad i stadsrummet?

– Ja, biblioteket har en viktig roll som kunskapskälla och kommunikationsnav. Det är ett ickekommersiellt reservat i en kommersialiserad stad.

Hur ser du på Göteborgs stadsbiblioteks placering idag. Ser du några alternativ?

– Placeringen är idag lite perifer, och jag ser gärna innerstadsfilialer av den typ som vi nu har som tillfälliga, kanske lite mer permanenta. Filialen i kulturhuset i Stockholm är ett välfungerande exempel.

Om du fick önska; var skulle du placera ett bibliotek i en stad och hur skulle det utformas?

– Mitt i Nordstan, som ett bibliotek som var öppet och välkomnande för alla, med lugna läsytor och lite frid i vimlet.

I Mölndal har hon hittat rätt

Hon tar med sig kunskapen till golvet. Anette Eliasson har gjort en resa i bibliotekslandskapet, från Bibliotekshögskolan via Regionbibliotek Halland till bibliotekschef i Mölndal. Med sig i bagaget har hon inte bara nya perspektiv. Hon har även en drivkraft att stärka både medarbetare och bibliotekets rumsliga gestaltning.

Text och bild: Fredrik Swedemyr

Röda ballonger hänger i taket. Vid fönstret snett bakom ett bord med snacks och päroncider står en tjej och spelar fiol. Folk strömmar in i den nyrenoverade entrén till Mölndals stadsbibliotek.

– Vi fick pengar för att jobba med teknikutveckling på biblioteket. I samband med det ville vi växla upp det och utveckla vårt arbetssätt i samklang med nya krav på delaktighet från medborgarna. Ur ett sådant perspektiv är det svårt att inte tänka på rummet, säger Anette Eliasson.

I det som nu formerar det nya rummet på Mölndals stadsbibliotek har man sedan oktober nya självbetjäningsautomater och nya diskar. Den enkla tanken, som inte sällan motiverar olika typer av tekniska lösningar, är att skapa mer tid åt användaren. Samtidigt vill man även hitta en mer jämlik nivå i mötet. De nya diskarna står som små öar i rummet. Besökarna kan ställa sig bredvid och bli en mer aktiv part i servicen.

– Vi hade tidigare stora diskar. Här på stadsbiblioteket hade vi en disk som nästan var som ett fort. Vi satt lite myndigt bakom disken och folk fick komma fram. Även om

vi inte har den bilden själva är det en bild i folks ögon. Alla i biblioteksvärlden tycker vi ska ha jämlika relationer med användarna. Nu har vi skapat ett bredvidperspektiv, berättar Anette.

Mellan teori och praktik

Att skapa förändring och bygga förutsättningar för bra verksamhet är något som har gått som den berömda tråden genom Anettes karriär.

– Jag började på Bibliotekshögskolan och blev efter mina studier anställd som amanuens. Tanken var att jag skulle bli doktorand. Men jag kände i det läget att jag var mer intresserad av hur man kunde tillämpa

den teoretiska kunskapen i praktiken, säger Anette, som efter en tid i högskolevärlden tog klivet till biblioteksgolvet.

Hon jobbade en tid på ett skolbibliotek i Lilla Edet. Men som en bumerang som hittar sin hand, var hon efter en tid tillbaka i korridorerna på Bibliotekshögskolan i Borås. Det var också under det här stoppet på resan genom bibliotekslandskapet som hon kom i kontakt med länsbibliotekens värld. Anette höll i en rad kurser i bland annat regionalt

Jag ville jobba vidare med att använda forskningen i praktiken. Jag tror det är en överlevnadsfaktor för biblioteken.”

Anette Eliasson

FAKTA

Namn: Anette Eliasson

Jobbar: Bibliotekschef Mölndal

Bor: Göteborg

Familj: Dotter på 21 år

Intresse: Biblioteksutveckling.

Just nu på nattduksbordet: En bok om hur man har samtal, Johannes Anyurus En storm kom från paradiset, Gunilla Thorgrens Ottar & kärleken.

Läser helst: Tycker om att läsa, men mer fackböcker än skönlitteratur.

Det visste du inte om Anette: Hon har jobbat som busschaufför i Stockholm.

utvecklingsarbete. Det blev också en brygga till en tjänst som konsulent och sedermera som regionbibliotekarie på Regionbibliotek Halland.

– Jag ville jobba vidare med att använda forskningen i praktiken. Jag tror det är en överlevnadsfaktor för biblioteken. Det var väldigt roligt att kunna jobba med utvecklingsfrågor och var stödjande, berättar Anette vidare.

Inte alltid i takt

För drygt ett år sedan blev det ytterligare ett stopp på resan. Den här gången som bibliotekschef i Mölndal.

– Det känns som att jag nu jobbar på riktigt. Det finns ett starkt engagemang i Mölndal och här ser man också resultat, säger Anette.

Inte minst har Mölndal positionerat sig i den litterära fåran genom satsningar på förskoleverksamhet med litteraturprofil. En satsning som också innebär ett nära samarbete med biblioteket. (Läs om Svejserdalens förskola i Mölndal i Framsidan 3 2012) Den goda viljan till gränsöverskridande samarbete tar sig även uttryck i projekt som Modersmålsbiblioteket. Här jobbar biblioteket tillsammans med Barnomsorgs-, utbildnings- och modersmålsenheten samt skolbiblioteken för att stärka barn och ungas språkkunskaper och stimulera till läsning.

Andra resultat av ett starkt engagemang är bibliotekets samarbete med familjecentralen i Lindome. En barnbibliotekarie är knuten till verksamheten. Hon medverkar i föräldragrupper och är en resurs i frågor som exempelvis handlar om litteratur och språkstimulans.

På den digitala sidan har man utvecklat en integrerad webbplats med en del mervärdeslösningar i katalogen, som extra information om böcker och författare från olika digitala källor. Man har även skapat ett eget mobilt gränssnitt, där låntagarna kan söka i katalogen och administrera sina lån.

– Det är fantastiskt roligt att jobba tillsammans med medarbetarna i Mölndal, som

Utvecklar tillsammans Anette Eliasson trivs bland sina medarbetare i Mölndal. Tillsammans jobbar de med en rad olika utvecklingsfrågor kring det digitala såväl som det fysiska rummet.

är så utvecklingsorienterade, fortsätter Anette, som brinner för att tillämpa ett forskande förhållningssätt i sitt arbete. Samtidigt är det också ett förhållningssätt som inte alltid är helt enkel.

– Retoriken är snabb och praktiken är långsam. Det kan finnas en otakt, eftersom man kanske har olika föreställningar. Men det är inte desto mindre intressant att jobba med förändringsarbete, säger Anette.

Ett tongivande förändringsarbete inför framtiden är ett nytt bibliotek i Mölndal. I dagsläget ser det ut som att de planer på ett nytt bibliotek i ett köpcenter som presenterades under en Halmstadkonferens för ett antal år sedan, inte riktigt kommer ta form. Men i takt med att tonerna kring det som skulle bli ett bibliotek i ett köpcenter har klingat ut, ser andra lösningar dagens ljus. Inte minst som behovet av ett nytt bibliotek kvarstår.

– Vi fick ett uppdrag att göra en förstudie

på ett bibliotek på gågatan. Arkitekterna tillsammans med Mölndalsbostäder ska ta fram ett förslag. Som det ser ut idag har vi för små lokaler. Vi behöver ett större bibliotek där det finns läsplatser och grupprum. Vi behöver även utrymme för att ha föreläsningar och andra aktiviteter på biblioteket. Vi behöver helt enkelt mer plats för mölndalsborna, berättar hon.

En bra idé

Dagens bibliotek ligger i Folkets hus, vid torget snett emot kommunhuset. Ett läge som kanske inte direkt följer dagens rörelsemönster för mölndalsborna. Kommunen har inlett ett nytt samarbete kring planerna på ett nytt centrum. Enligt planerna är ambitionen att bland annat skapa fler mötesplatser för kultur. Mot bakgrund av detta blir också ett nytt bibliotek en viktig del av ett nytt centrum i Mölndal. Tanken är att förstudien ska presenteras kring årsskiftet. Blir det sedan grönt ljus från politikerna kan det finnas ett nytt bibliotek i Mölndal tidigast 2017. Det kanske inte blir samma ikonbyggande som karakteriserade de tidigare visionerna. Samtidigt har biblioteket andra värden än de rent arkitektoniska. Anette talar gärna om biblioteket som motor i den lokala utvecklingen, där kanske ett koncept som Idea Store ligger nära till hands. Ett bibliotek där inte bara litteraturen står i fokus, utan även lärandet. En plats för folket, som Anette Eliasson med stor kunskap och en spirande inspiration gärna är med och utvecklar.

– Bibliotek är en bra idé. Man delar på resurserna. Det finns ingen annan institution som har det demokratiska uppdraget att vara en öppen plats för alla. Det är en viktig del av samhället, som inte precis blir mindre viktig och det är kul att se om man kan bidra till att göra den bättre, säger hon. ■

Om jag hade ett bibliotek...

Merima Muharemovic är mamma och student. Biblioteket har följt henne genom uppväxten och hon skriver här om sitt drömbibliotek. En plats som faktiskt redan finns.

Jag är väl en sådan där biblioteksroman-tiker. Ni vet en sådan som använder biblioteket som ett andra hem och som lätt charmas av bibliotekspersonalen som med säkerhet och stolthet guidar mig till avdelningen för skönlitteratur och poesi. Det var precis här jag gjorde min tonårsrevolt.

Jag var femton då jag smög ner till bibliotekets källarvåning för att skolka en mattelektion och råkade snubbla över litteraturens stora giganter, en värld fullkomligt främmande för mig, så jag gjorde som man gjorde på film, gick längs de dammiga bokhyllorna och log mot de mustaschkädda männen som poserade med cigaretter på omslagen. Andades djupa andetag, tog in dofterna och minnen från en annan tid, his-

toria, språk, kunskap, stora stora saker tänkte jag, eller kanske bara dofterna av matos efter att de legat där utlånade och utblottade i någons kök där det lagades laxpasta, eller så har dom kanske legat instängda i sängbordet bland handkrämer och parfymers och aldrig blivit lästa.

Jag var ju femton så självklart hoppades jag ju att jag skulle träffa han, mannen i mitt liv där, då vi under ett och samma ögonblick sträcker oss efter samma bok i hyllan å våra ögon möts och kärlek vid första ögonkastet och allt det där. Det hade jag också sett på film.

Jag träffade aldrig ”han” där och såhär i efterhand tycker jag bara att det var bra att dom coola killarna med skinnjackor och pocketböckerna i bakfickan hellre hängde på kaféer och såg sådär svåra och djupa ut och att jag, mitt i det pubertala stadiet, fick möjligheten att upptäcka och koncentrera mig på andra saker än coola killar.

Bibliotekstanterna, som jag kallade dom då, började så småningom jaga mig. Inte bara för att jag hade en del skulder till biblioteket för ”borttappade” böcker och en arg liten mamma som fick betala dyrt för böckerna jag alltmer började betrakta som ”mina egna”, hemma i bokhyllan, utan bibliotekstanterna jagade mig med broschyrer och program om olika skrivläger för ungdomar. Kanske ibland med en sur min på läppen. Vilken lyx för en tonårstjej att bli sedd av vuxna som gav en chansen att upptäcka en fantastisk värld. Det som i början blev en flykt från en tonårings kaotiska tillvaro blev så småningom en tröst, en inspiration till att forma mina egna frågeställningar och tankar om livet, världen, identiteten. Det var här

jag hittade mina idoler, som hjälpte mig att förstå livet och dela hjärtesorgen med. Litteraturkompisarna står där i hyllan än idag och håller mig hårt i handen när världen är upp å ner. Sådana jävlar sviker aldrig.

Nu är jag vuxen. Jag är mamma och student. Biblioteket har blivit en tillflyktsort där jag dricker mitt kaffe i lugn och ro, skriver mina tentor och uppsatser. När jag tänker på hur mitt drömbibliotek skulle se ut, så skulle det vara en mötesplats för alla människor. De ekologiska mackorna och kaffet i kaféet skulle kosta en tia. Här skulle de äldre ha möjlighet att spela schack vid ett bord samtidigt som barnbarnen lekte med pussel i barnhörnan i väntan på en sagostund. Några ungdomar sitter i en annan avdelning och får läxhjälp efter skolan, någon annan läser en tidning i väntan på att få hjälp på medborgarkontoret. Bibliotekspersonalen tar sig tid att hjälpa äldre att hitta rätt talböcker. Klockan tolv står en äldre herre i kaféet och läser dagens dikt. Och det bästa av allt är att mitt drömbibliotek redan existerar.

Hisingens Resursbibliotek är en mötesplats för många människor med olika behov jag träffar på när jag sitter och skriver. Det enda jag önskar skulle finnas i framtiden är ett särskilt rum, där mina appar i mobilen blev obrukbara så fort jag kliver in, där jag inte kan koppla upp mig på internet. Utan där jag kan sitta vid ett bord och låta tankarna få komma till mig och få chansen att tänka klart dom och skriva ner dom innan dom går upp i rök. Innan dom störs av ett nytt meddelande på Facebook. ■

**God jul
och ett varmt 2013
önskar vi på Framsidan**